

WWWW. Xavier Batalla. Rigor i objectivitat periodística

Laura Batalla Adam i Judith Adam

Introducció

Ningú que no l'hagi patit pot imaginar aquesta servitud que es nodreix dels imprevistos de la vida, ningú que no l'hagi viscut pot tan sols concebre el que és el batec sobrenatural de les notícies, el plaer orgàsmic de l'*scoop*, la demolició moral del fracàs.

Ningú que no hagi nascut per a això i estigui disposat a viure només per a això pot durar en un ofici tan incomprensible i voraç, el treball del qual conclou després de cada notícia, com si fos per sempre, però que no concedeix ni un moment de pau fins que no comenci de nou amb més ardor al minut següent.

Aquesta citació, amb la qual volem començar aquest article, pertany al discurs que va pronunciar Gabriel García Márquez davant la V Assemblea de la Societat Interamericana de Premsa, reunida a Los Angeles l'any 1996, i que un company i bon amic va dedicar al Xavier Batalla quan va escriure el seu obituari. Creiem que exemplifica a la perfecció què significa el periodisme per a ell.

Xavier Batalla va començar a exercir la professió de periodista als anys setanta del segle passat. L'ofici de periodista, com a ell li agradava anomenar-lo. Anys més tard, ja a les portes de la mort, els seus companys el van distingir atorgant-li el premi que porta precisament aquest nom: Ofici de Periodista.

En paraules de Rafael Jorba:

Xavier Batalla fou un periodista amb ofici. El rigor i l'objectivitat no eren en el seu cas el resultat d'una declaració de principis que després es dissol en la pràctica quotidiana, sinó just el contrari: eren el fruit d'un treball metòdic, que es renovava dia a dia, i d'un reciclatge professional constant.

Xavier Batalla amb Gabriel García Márquez.

La generació de periodistes de la qual formava part va viure el final d'una època en la qual no existia la llibertat d'expressió. El periodisme de principis dels anys setanta estava sotmès als paranys temibles de la Llei de premsa del ministre Fraga (1966), en la qual la voluntària «consulta prèvia» era un eufemisme per amagar una censura de fet, com en els temps més durs de la dictadura. Ells van prendre el relleu d'una premsa polititzada i mediatitzada escrita al dictat del règim, reclamant l'exercici d'un periodisme lliure de censures i imposicions.

Amb la mort de Franco, el 20 de novembre de 1975, s'inicia la transició política cap a la democràcia. Una transició que va suposar una «fractura generacional» al món de la premsa i que va tenir com a conseqüència que alguns periodistes d'aquesta generació, encara molt joves, passessin a ocupar càrrecs de responsabilitat als mitjans de comunicació que van aparèixer en els primers anys de la democràcia. Simultàniament, a algunes redaccions dels diaris ja existents també es duia a terme una lluita aferrissada en defensa de les llibertats. El cas del *Diari de Barcelona*, més conegut com «El Brusi», on es va viure un conflicte de més de sis mesos de durada, n'és un exemple.

Casualment, una de les fotografies, que es va convertir en una icona de la transició, feta per la fotògrafa Pilar Aymerich durant una manifestació de perio-

Manifestació en defensa de la llibertat d'expressió (1976).

distes en defensa de la llibertat d'expressió el 18 de març de 1976 i publicada a la desapareguda revista *Triunfo*, mostra Xavier Batalla en primer pla, com si es tractés del representant d'aquesta generació de periodistes.

Tal com afirma Lluís Foix, però, Batalla «no era un periodista dels d'abans sinó un professional molt actual, molt documentat, amb arxius ordenats amb metòdica perfecció».

Formació acadèmica

Xavier Batalla es va formar a la mítica Escola de Periodisme de l'Església, molt abans que s'exigís un títol universitari per exercir aquesta professió. Per a ell, el periodisme és un ofici i la formació acadèmica en altres disciplines, una condició necessària per poder exercir-lo amb autoritat moral. L'única autoritat a la qual va aspirar perquè mai va voler ocupar cap càrrec.

No era un periodista que li agradessin els càrrecs. Volia escriure, conèixer els protagonistes de la història, viatjar i parlar amb propietat dels temes més diversos del món. Avorria la banalitat i els sapastres. (Lluís Foix)

Batalla també era enginyer tècnic industrial i llicenciat en filosofia, disciplina que considerava imprescindible per comprendre el món i explicar-lo. Estimava la filosofia en el sentit etimològic del terme: li agradava saber. Lector insaciable, sempre el veies amb un llibre, diari o revista a les mans. La seva font d'informació primària eren els diaris, però també els llibres i els grans documentals. I sempre amb un llapis i una llibreta al seu costat, subratllant, prenent apunts, recollint citacions, estudiant.

En el seu article «Els que ens deixen», Francesc de Carreras (2013) ens descobreix el treball que s'amaga darrere de cadascun dels seus articles:

Un periodista és un professional que ha d'exercir el seu ofici amb la diligència deguda, com qualsevol altre professional. Què va afegir Batalla a aquest comú denominador, quin va ser el seu plus en el periodisme? A la meua manera de veure, saviesa, coneixement. I el saber només s'adquireix amb esforç, amb un esforç molt constant, amb una fèrria voluntat, amb colzes sobre la taula.

El risc de tot periodista és creure que la seva gran font de coneixement és la lectura de diaris. Si cau en aquest risc, el periodista afegeix poca cosa a l'opinió pública, es limita a repetir, amb més o menys habilitat, dissimulació i brillantor les idees dels altres sense aportar res nou. Però també hi ha el periodista que analitza des dels propis pressupostos, des dels seus personals referents acuradament elaborats després d'anys d'estudi i reflexió. No ha llegit només premsa sinó que també, de forma disciplinada i sistemàtica, ha llegit llibres.

Aquest va ser el cas de Xavier Batalla: allora era especialista i periodista. Sempre aprenies llegint-lo perquè no et donava la seva versió dels fets com una conclusió sense fonamentar, sinó que t'explicava les raons que l'havien portat a tal conclusió. Podies discrepar de les premisses, fins i tot no estar d'acord amb l'argumentació ni, per tant, amb la conseqüència última de la seva anàlisi, però sempre aprenies perquè les dades i les raons que et subministrava et feien pensar, al cap i a la fi la principal finalitat de tot article.

Mai no podré pagar-li el deute contret per les seves anàlisis en aquest diari dels conflictes de l'Iraq, l'Afganistan i els Balcans. Sigui aquest record un gra de sorra en la restitució d'aquest deute.

La seva formació, però, no es limitava a la lectura, sinó que també aprenia de les múltiples entrevistes que va fer al llarg dels quaranta anys de professió i dels viatges que va fer per conèixer de primera mà els fets que després passarien a formar part de la història.

En paraules de Lluís Foix,

[...] preparava els viatges, es documentava, concertava entrevistes amb personalitats que es movien en el món de la política i de l'acadèmia [...]. Tenia contactes en la diplomàcia i en la política internacional [...]. Era un dels periodistes hispà-

nics coneguts i respectats pel circuit dels corresponsals i els comentaristes de política internacional.

El mètode de treball: les cinc W

Des dels seus primers articles, la preparació, la documentació i la cura a l'hora de contrastar les fonts constituïren els seus principis professionals. Havia tingut bons mestres, com Mateo Madridejos, Josep Pernau o Manuel Vázquez Montalbán.

Els primers van ser anys de descobertes i, malgrat l'escassetat de mitjans, l'entusiasme i les hores que hi dedicava supliren les deficiències. Com relata Albert Garrido, company d'aquells primers temps, van ser pioners en molts àmbits. Eren anys iniciàtics amb viatges també iniciàtics per a uns molt joves periodistes que van descobrir la seva definitiva vocació per la informació internacional: «dedicant moltes hores a aprendre, a treure conclusions de les nostres errades i dels nostres encerts».

Amb motiu de la mort del Xavier Batalla, el 13 de desembre de 2012, molts dels seus companys van publicar extensos obituaris en els quals elogiaven la seva vàlua personal i professional. En l'elaboració d'aquest article hem recollit la visió d'aquelles persones amb les quals va compartir diverses etapes de la seva vida periodística. La coincidència d'opinions és gairebé absoluta: tots el defineixen com un periodista de formació anglosaxona.

En Xavier Batalla tenia una sòlida formació periodística anglosaxona. La seva corresponsalia a Londres per a *La Vanguardia* el va ajudar a desenvolupar encara més aquesta formació. Això es tradueix bàsicament en dues característiques fonamentals: màxim rigor informatiu (de dades i declaracions) i màxima efectivitat comunicativa (frase curta i directa). (Xavier Mas de Xaxàs)

Xavier Batalla fou un periodista que, abans de l'era de les «3w», creia en les cinc canòniques W que estructuren la redacció de les informacions d'un diari anglosaxó de qualitat: *What, Who, Where, Why* i *When*. Com mana el cànon, sempre apareixien al *lead* de les seves cròniques. També triava amb cura, rigor i enginy els titulars amb què presentava els seus articles, i estaven pensats perquè, a primer cop d'ull, el lector es fes una idea tan precisa com fos possible d'allò que relatava al text. Altre cop el model anglosaxó.

Quan redactava un article, tant si es tractava d'una informació o d'una crònica com d'un article d'opinió, el que més el preocupava era que fos clar i entenedor per al lector. Un dels seus companys ho defineix molt bé: «Era su teoría

y su praxis: ser preciso y claro para condensar para el lector lo que a él le había costado semanas o años de trabajo conocer y saber. Pensaba en el lector. Era un periodista.»

Aquest mètode de treball l'emprava tant per fer un reportatge com per fer una columna d'opinió. Això és molt important perquè a Espanya, malauradament, les opinions no són gens rigoroses. A Espanya manca una figura central a qualsevol redacció de prestigi: el *fact checker*, encarregat de revisar les dades que surten als articles d'opinió. Podríem dir, doncs, que Xavier Batalla va ser un pioner a Espanya a l'hora de traslladar a les columnes d'opinió («La agenda», bàsicament) el rigor propi de les informacions (Xavier Mas de Xaxàs).

Rafael Jorba ens detalla la metodologia de treball de Xavier Batalla:

Batalla entenia que el rigor professional havia de ser el resultat d'una pràctica diària, que s'ha d'exercir cada dia, i que requereix filtrar la notícia, separar el blat de la palla, classificar-la segons la seva importància i la fiabilitat de les fonts, confrontant-les amb la documentació per verificar la veracitat de les dades [...]. El resultat d'aquest procés, aquesta forma de l'exercici de la professió, és el rigor professional.

L'objectivitat, en el cas del Batalla, tampoc no va ser un pregó buit de contingut. Sovint hem comentat, en to irònic, que quan un periodista diu que és objectiu, s'hauria de posar en quarantena [...]. Els periodistes, com qualsevol altre ésser humà, som subjecte, no objectes: tenim sexe, creences, idees; hem nascut en un lloc i no en un altre [...]. La informació, per tant, no pot ser objectiva, però sempre ha de ser plural. I només en la mesura que podem fer aquest esforç de pluralitat —de fonts d'informació i documentació múltiples— ens apropem a l'objectivitat. Hi ha una màxima que no s'ha d'oblidar mai: l'objectivitat no existeix, però l'esforç diari de pluralitat és el que més ens apropa a ella. I l'objectivitat de l'obra de Xavier Batalla era el resultat d'aquesta pràctica.

Si afegim a aquesta pràctica la cobertura d'informacions *in situ* en els seus múltiples viatges a l'estranger i en la seva etapa de corresponsal a Londres i la lectura sistemàtica de llibres i revistes sobre l'actualitat internacional, el periodisme arriba a l'excel·lència. Aquest va ser el cas de Xavier Batalla.

Dues consideracions finals quant a la forma i les formes de periodisme de Xavier Batalla. El seu estil, la seva manera d'escriure, estava en sintonia amb la professionalitat: descartar la retòrica i la demagògia, el barroquisme i els circumloquis; no va ser un periodista que pugés a l'ona mediàtica: no feia surf damunt l'ona, nedava contra el corrent [...]. La seva relació amb els companys de feina es basava en el respecte i les bones maneres: va ser exigent amb els altres perquè en primer lloc es va exigir molt a ell mateix. Podria ser fred amb aquells que tenien més responsabilitats, quan queien en l'arbitrarietat, però va ser càlid amb els nousvinguts: sempre llest per guiar-los i exercir —sens predicació— el seu magisteri.

Lluís Foix conclou dient que Xavier Batalla «portava la pàtina del periodisme anglès de qualitat que valora la concisió, la claredat i el rigor».

Els inicis

Revista Europa

Batalla, encara estudiant de periodisme, va començar la seva carrera professional a la *Revista Europa*, on va arribar de la mà d'Antonio Franco, l'any 1971.

La *Revista Europa* pretenia ser un setmanari d'informació internacional a l'estil de les revistes europees de l'època. Pretenia ser un espai per publicar-hi textos seriosos i ben documentats, marcant una diferència significativa amb el que es publicava als diaris. Aportant informació extreta de mitjans estrangers, cosa que ningú feia en aquells anys, i sent molt curosos i innovadors en la titulació de les informacions.

En paraules de Xavier Roig, company de redacció, «en aquest terreny, Batalla era un mestre. Sabia compactar i, sobretot, els seus coneixements en altres àmbits —cinema, esports, cultura pop— li donaven les referències que permetien construir el títol més fascinant».

Malauradament, explica Roig, l'absència de recursos va posar fi a aquesta aventura periodística poc temps després.

El Correo Catalán

El primer diari en què va treballar va ser *El Correo Catalán*, rotatiu fundat el 1876 amb orígens carlins, però que va canviar de nom i tendència política diverses vegades al llarg de la seva història.

A partir de 1958, amb Andreu Roselló i Manuel Ibáñez Escofet al capdavant, es va convertir en una publicació que defensava el catalanisme moderat. Als anys seixanta el van modernitzar els grans empresaris cotoners i el 1974 el Consell d'Administració va passar a mans de Jordi Pujol i, per tant, de Convergència Democràtica de Catalunya. El diari va desaparèixer definitivament el 1985.

A partir de 1960, els representants del sector industrial cotoner de Catalunya, que havia esdevingut majoritari en el Consell d'Administració d'*El Correo Catalán*, van promoure millores decisives en les diverses seccions del diari. «Opinió», «Comarques» i «Local» van ser, si no recordo malament, les primeres a transformar-se, mentre que s'ajornava una i altra vegada la intervenció a «Internacional», un àmbit en el qual el periòdic no s'havia considerat mai especial-

ment competitiu. És per això que l'ingrés de Xavier Batalla a la redacció d'*El Correo* el 1972 es valorà com la conquesta de la darrera trinxera de cara al rejuveniment del diari. Des de la meua àrea de «Cultura», acostumada a xafardejar sobre les interioritats de la casa, de seguida es va veure que l'estil rigorós i reflexiu de Batalla, auxiliat, ja aleshores, per un aparell documental molt ben estructurat, del qual ell mateix s'havia dotat —i que més d'una vegada em mostrà amb orgull—, contribuiria decisivament al relleu d'«Internacional» i a la solidesa i prestigi de la secció.

Per aquesta època i gràcies a un atzar afortunat, vaig tenir l'oportunitat de visitar Cuba i de participar acompanyat de Xavier Batalla en l'anomenada Brigada Internacional «José Martí», integrada per universitaris i professionals de tota l'Europa occidental. D'Espanya, que hi era convidada per primera vegada, hi anà gent de Barcelona, de Madrid i del País Basc. Era el mes de setembre de 1974 i, al marge de l'interès per tot el que vam veure i escoltar, les cinc setmanes de convivència amb el company del diari em confirmaren la seva talla intel·lectual i un sentit crític molt acurat del qual ja havia donat mostres en el Grup Democràtic de Periodistes. Sobre el terreny, les seves anàlisis sobre la desastrosa situació econòmica i política de Cuba i les febleses i contradiccions del règim castrista van fer molt profitós el viatge. De les incipients virtuts diplomàtiques de l'enyorat amic, me n'illustrà una conferència que vam dictar a uns quadres subalterns del Partit Comunista —els encarregats que els «brigadistes» no tinguéssim gaires hores lliures. Després d'una lleugera exposició meua, a tall de «teloner», sobre el panorama social i cultural de Catalunya, Batalla parlà d'Espanya i Portugal, on feia pocs mesos de la Revolució dels Clavells, per blasmar, amb tanta contundència com habilitat, les dictadures i les seves desastroses conseqüències. De les experiències del viatge vam publicar plegats una sèrie de reportatges a *El Correo*. Tot i que ja sospitàvem la inutilitat de la nostra demanda, ens enduguérem de l'estada a Cuba la frustració per no haver pogut entrevistar Fidel Castro, com vam sol·licitar per tots els mitjans possibles, i malgrat el qüestionari que ens van suggerir de preparar.

Després de la mort de Franco, *El Correo* no va saber estar a l'altura de les possibilitats que s'obrien a un periodisme en llibertat i Xavier Batalla deixà el diari per ingressar al Brusi i més endavant a *El País*. La nostra amistat, però, mai no es va afeblir, i m'alegrà la seva entrada a *La Vanguardia* el 1986, un any després que jo comencés a col·laborar-hi, i on, de ben segur, esdevindria l'especialista en informació internacional amb més prestigi i autoritat del país. (Joan-Anton Benach)

Batalla, que era un home seriós i conseqüent, gens donat a les emocions poc fonamentades, va valorar sempre la rellevància que per a *El Correo Catalán* tenia la figura del director Andreu Roselló, que sempre es va trobar una mica desdibuixat per la capacitat comunicativa d'Ibáñez Escofet, sobretot entre un sector de periodistes joves.

I va ser a *El Correo* on Batalla va ser testimoni per primera vegada dels conflictes que genera la confluència entre els mitjans de comunicació i la política, arran de la compra del diari per part de Jordi Pujol. (Xavier Roig)

Batalla va entrar l'any 1972 com a redactor de la secció d'internacional. Malgrat la precarietat econòmica dels mitjans d'aquella època, l'equip format per Jordi Daroca com a cap de secció, Albert Garrido, Xavier Batalla i, posteriorment, Miguel Ángel Bastenier va aconseguir crear una secció digna de competir amb la de diaris amb molts més recursos. L'entusiasme, les hores dedicades al treball de documentació, que, a falta de corresponsals, era coberta escoltant la BBC o la Voice of America, i la seva insistència a remarcar la importància de la informació internacional, van aconseguir que el diari accedís a enviar els seus redactors a cobrir diversos esdeveniments internacionals. És el cas de la Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa, a Hèlsinki, on Batalla va cobrir la decisiva sessió del 30 de juliol a l'1 d'agost de 1975 entre els Estats Units, el Canadà, la Unió Soviètica i tots els països europeus, incloent-hi Turquia i amb l'excepció d'Albània i Andorra. Aquesta cimera va significar el punt de partida de l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE) per tal de posar fi a les friccions provocades per la guerra freda.

Batalla també va ser testimoni del naixement del compromís històric italià promogut per Enrico Berlinguer, secretari general del Partit Comunista Italià (PCI), que proposava la unió de tots els partits polítics nacionals en un govern d'emergència per pal·liar la crisi que vivia la Itàlia dels anys setanta. Va cobrir les eleccions de juny de l'any 1976, en què el PCI va alçar-se com a segona força a poca distància de la Democràcia Cristiana i molt per sobre de la resta de partits. El compromís històric mai no va arribar a establir-se, sobretot a causa del segrest i assassinat el maig de 1978 d'Aldo Moro, aleshores primer ministre i president de la Democràcia Cristiana, per les Brigades Roges, malgrat que la maçoneria i la CIA americana també eren sota sospita.

Un any més tard es va oficialitzar l'eurocomunisme, moviment caracteritzat pel seu rebuig al model comunista soviètic i l'acceptació del model democràtic i el multipartidisme, amb la reunió a Madrid dels líders dels partits comunistes de França, Georges Marchais, d'Espanya, Santiago Carrillo, i l'italià Enrico Berlinguer.

La convulsa situació a l'Amèrica Llatina i el cop d'estat de març de 1976 a l'Argentina van portar Xavier Batalla a centrar les seves cròniques en aquella àrea, així com en els veïns de l'Amèrica del Nord, els Estats Units i el Canadà, els quals va visitar l'any 1972 cobrint les eleccions d'ambdós països, amb el

triomf de Richard Nixon sobre George McGovern als Estats Units i del Partit Liberal de Pierre Elliott Trudeau al Canadà. El 1976 va tornar als Estats Units, on va ser testimoni de la victòria del demòcrata Jimmy Carter sobre Gerald Ford, sense deixar de banda el seguiment que va fer de l'escàndol del Watergate, el qual va suposar la fi de la carrera política de Richard Nixon.

Alguns d'aquests viatges no van ser finançats pel diari, sinó que els va pagar de la seva butxaca i a costa de dies de vacances, però es va sentir recompensat pel fet d'haver pogut ser testimoni de l'actualitat d'aquell moment i privilegiat per haver pogut deixar-ne constància en les seves cròniques.

Aquest és un fet que es repetiria al llarg de la seva carrera. Aprofitava les vacances per viatjar i no ho feia com un turista qualsevol. Sempre entrevistava personatges destacats per aprofundir en la problemàtica del país, parlava amb la seva gent, buscava la cara menys amable dels llocs que visitava per tal d'entendre millor la realitat que l'envoltava. En tornar, sempre tenia prou material per escriure algun article.

«*El Brusi*»

Xavier Batalla va començar a treballar al *Diario de Barcelona* l'any 1977, com a redactor en cap a les ordres del director, Tristán La Rosa.

Al incorporarse al *Diario de Barcelona* Xavier efectuó un salto cualitativo en su manera de ejercer como periodista. Este rotativo vivió en 1976, con la llegada a la dirección de Tristán La Rosa, una breve pero muy intensa etapa de modernización, de reflexión interna sobre cómo debían plantearse los periódicos en un tiempo de cambios trascendentales como los que vivía tras la muerte de Franco la sociedad española y catalana, y una evidente mejora de la calidad en todos los sentidos. Tristán inmediatamente después de incorporarse al Brusi contrató a Batalla y éste, con galones de redactor-jefe, pasó a organizar diariamente todas las áreas informativas del diario. Eso le obligó a relegar la atención prioritaria a la política internacional a la condición de *hobby* para los ratos libres, aunque en esa etapa prosiguió privadamente la elaboración de su archivo doméstico aprovechando las experiencias clasificatorias del buen servicio de documentación que tenía el Brusi.

Este sacrificio temporal de su especialidad tuvo una contrapartida excepcional: su encuentro y sintonía con Tristán La Rosa, un veterano sabio, de primerísimo nivel, de lo mejor que existía en el periodismo español, pero a los ojos de Xavier con el atractivo añadido de ser un muy experimentado profesional en el área internacional a través de largos años como corresponsal de *La Vanguardia* en Londres y París, así como desde destinos temporales en Nueva York, Roma y Moscú. Se hicieron amigos de verdad. Pasaban parte de las largas horas noc-

Xavier Batalla, Enric Sopena, Tristán La Rosa i Antonio Franco. Presa de possessió de Tristán La Rosa (18 gener 1977).

turnas de espera de las pruebas de las páginas que se iban a publicar al día siguiente enzarzados en analizar temas como la guerra fría, las dos Alemanias, el proyecto de Europa o la calidad de las democracias de nuestro entorno. Y, ojo, discutían. Al maestro le encantaba forzar diferencias de criterio, y a Xavier tomar notas de los puntos conflictivos de estos debates particulares para iniciar después, en casa, la búsqueda de datos y argumentos para insistir en sus propias tesis en cuanto fuese posible reanudar la conversación. (Antonio Franco)

Tristán era llicenciat en filosofia i lletres i doctor en dret. Parlava cinc idiomes. Va ser el primer periodista espanyol que va poder entrar a la Unió Soviètica i un dels sis periodistes de tot el món que va presenciar a Israel el judici al nazi Adolf Eichmann el 1962.

Tristán havia estat corresponsal de *La Vanguardia* a Londres i a París, on es va relacionar amb els cercles democràtics, i va arribar a ser president de la Junta Democràtica.

L'any 1990 Tristán va morir d'un tumor cerebral, casualment la mateixa malaltia que va acabar amb Xavier Batalla, que li va dedicar aquestes paraules des de les pàgines d'*El País*:

Un viejo dicho inglés afirma que la libertad de expresión es la que tienen todos los ciudadanos de andar por la calle, pararse, mirar lo que pasa y contarlo a los demás. Esta fue la función como corresponsal de Tristán La Rosa.

A Tristán le conocí como director, cuando, en una primavera política, procuraba con éxito que los periodistas de su redacción pudieran trabajar en libertad.

Intelectual riguroso, obsesionado con la perfección, interesado por lo universal, su casa era el periodismo de calidad. Con Tristán desaparece un ilustre representante de la cultura periodística de la memoria, del conocimiento. Su gran calidad, como amigo y periodista, mereció ser conocida, pararse y contarla a los demás. (Batalla, 1990)

Com ha explicat l'Antonio Franco, Xavier Batalla i Tristán La Rosa van sintonitzar perfectament des del primer moment. José Antonio Sorolla, aleshores company de redacció a «El Brusi», parlant d'aquells temps diu: «[...] el Xavier aviat va ser un dels membres de l'*staff* preferits del Tristán La Rosa. Potser per la seva especialitat comuna en internacional i perquè les seves virtuts eren comunes, Tristán va congeniar ràpidament amb el Xavier i el mateix va succeir a l'inrevés».

Jaume Arias, amb qui més tard coincidiria a *La Vanguardia* i amb qui l'unia una relació de profunda estimació, explica de quina manera va sentir a parlar per primer cop del Xavier:

Vaig sentir a parlar del Xavier, per primera vegada, el 1977, de boca d'un dels seus descobridors, Tristán La Rosa, aleshores director del *Diari de Barcelona*, que va presumir de la troballa d'una nova perla del periodisme que tenia l'obstinada afició d'escoltar l'emissora BBC. A primera hora del matí, el Xavier ja estava al corrent del que realment passava al món. Eren temps de desafiament i interferències absolutistes, que destorbaven la captura de les ones de lliure expressió. (Arias, 2012)

Una trentena de membres de la redacció del *Diario de Barcelona* es van solidaritzar amb Tristán La Rosa i van exercir la clàusula de consciència per primera vegada a Espanya, i van aconseguir que aquest dret es recollís a la Constitució. Es van acomiadar del seu director entonant *Els segadors* a la rotativa del diari.

El Xavier Batalla va ser un dels trenta periodistes acomiadats l'any 1978 quan el seu propietari, José María Santacreu, propietari també del Banco de Huesca i notori venedor d'automòbils, va decidir fer un gir ideològic al diari i apostar per la «via Fraga», és a dir, ni reforma essencial ni ruptura, com a solució de govern per atenuar els problemes que patia l'esfera conservadora espanyola arran de la mort de Franco, i considerava com els seus colum-

nistes favorits el periodista Emilio Romero, antic director del diari dels sindicats verticals, i Ricardo de la Cierva, historiador molt apreciat per no haver criticat el que havia succeït a Espanya immediatament després de la Guerra Civil.

Delante suyo Tristán y la redacción apostaban por un cambio democratizador, preferían líderes políticos que no se hubiesen ensuciado las manos durante los años sin libertades, y se sentían mejor representados en las páginas de Opinión por el profesor González Casanova, el entonces abogado progresista Manuel Jiménez de Parga, el economista Ramón Tamames, el historiador Hugh Thomas o el filósofo catalán Xavier Rubert de Ventós.

La tensión de fondo que existía en el *Diario de Barcelona* se concretó. Una noche Santacreu se presentó en el despacho del director con una lista de nueve redactores que la policía le había dicho que eran comunistas, y exigió su despido fulminante. Tristán consiguió evitarlo pero con un gran desgaste personal que se tradujo poco después en su despido. (Antonio Franco)

Santacreu va destituir el seu director, Tristán La Rosa, amb l'oposició expressa de la redacció i va nomenar com a nou director Antonio Alemany, un mallorquí que l'any 2012 fou condemnat a tres anys de presó pels seus negocis amb l'expresident balear del Partit Popular (PP) Jaume Matas, a qui escrivia els discursos. Manuel Milián Mestre, conseller delegat de l'empresa, poc després vinculat al PP i que l'any 2011 va passar a defensar la independència de Catalunya, va segrestar un número del diari en què els seus treballadors volien publicar una carta de suport a Tristán La Rosa i el seu equip, i va demanar explícitament a Antonio Alemany que no acceptés el càrrec.

Xavier Batalla passaria els mesos següents a l'atur i no tornaria a trepitjar la redacció d'un diari fins al setembre de 1982.

La universitat

Entre octubre de 1978 i setembre de 1986 i de setembre de 1990 a setembre de 1992, Xavier Batalla va ser professor de periodisme a la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma de Barcelona. El parèntesi entre el 1986 i el 1990 coincideix amb la seva estada a Londres com a corresponsal de *La Vanguardia*.

Batalla va haver d'homologar el títol de la vella Escola de Periodisme de l'Església per poder donar classes a la universitat redactant una tesi de llicenciatura juntament amb Carlos Pérez de Rozas titulada *Tecnología de la prensa escrita de Barcelona, 1979*.

Quan es van fundar els Estudis de Periodisme de la Universitat Pompeu Fabra (UPF), el 1992, Batalla va entrar-hi com a professor associat de relacions internacionals, i va ser alhora un dels fundadors dels estudis de periodisme.

D'aquesta etapa, Josep M. Casasús, degà de la Facultat de Comunicació de la UPF, amb qui va treballar durant deu anys, explica que les classes de periodisme internacional impartides per Xavier Batalla tenien un èxit extraordinari.

En Xavier tenia unes aptituds naturals per a l'ensenyament, aptituds que ell potenciava amb la seva recerca constant i rigorosa, i sobretot accentuant sempre la dimensió ètica en la formació dels periodistes. Una ètica que ell predicà amb l'exemple en els diaris i a les aules.

La televisió

De juny a setembre de 1982, Televisió Espanyola (TVE) va emetre el programa *No pau no guerra*, del qual Xavier Batalla era guionista, director i presentador. Era un programa de periodicitat quinzenal que analitzava els conflictes no obertament declarats, però actius a diferents parts del món, com ara Palestina, El Salvador...

Anteriorment, havia treballat com a guionista per a un informatiu en què s'analitzava l'actualitat setmanal. Arran de la seva especialització en afers internacionals, va participar com a comentarista a diversos programes de televisió i ràdio.

La Hoja del Lunes

Fins al 1982, l'únic diari amb permís per publicar-se els dilluns era la *Hoja del Lunes*. L'editaven les diferents associacions de la premsa d'Espanya. A Barcelona, va deixar d'editar-se el 1983 en no poder competir amb els altres diaris. Batalla hi feia una columna sobre informació internacional.

El País

El diari *El País* va ser fundat l'any 1976 coincidint amb l'inici de la transició espanyola i va ser el primer diari espanyol amb vocació demòcrata a diferència dels altres diaris de l'època, que venien del franquisme. En els seus inicis, *El País* era un diari sobri, tant en el seu aspecte formal com en el tractament de les informacions.

El setembre de 1982, *El País* va inaugurar nova seu i delegació a Catalunya. Antonio Franco va ser nomenat director adjunt del diari i màxim responsable de

la delegació de Barcelona, i Xavier Batalla es va incorporar a la redacció com a redactor en cap. Van ser temps de freqüents viatges a Madrid i es va establir una bona sintonia entre ambdues redaccions.

Va establir una relació operativa amb Cebrián, respectuosa però no acrítica, i va iniciar algunes relacions professionals i d'amistat amb gent molt destacada del planeta *El País* que mantindria durant molts anys, en particular en la seva aventura londinenca, com seria el cas de Carlos Mendo, que estava en els seus antípodes polítics, però de qui sempre va admirar la seva experiència periodística i el seu anglès. (Xavier Roig)

A la delegació de Barcelona no hi havia una secció d'internacional, de manera que, encara que va publicar diversos articles, van ser uns anys allunyat de la primera línia de la informació internacional per a Batalla, però molt enriquidors professionalment. Dos anys més tard va passar a ocupar el càrrec de sots-director.

Antonio Franco explica així el seu pas pel diari:

La distancia voluntaria respecto a los diarios le llevó a rechazar la posibilidad de enrolarse en 1979 en el equipo fundador de *El Periódico de Catalunya* pese a las repetidas invitaciones que le hice desde mi condición de director del proyecto. Xavier se sentía a gusto reencontrándose en la universidad con las relaciones internacionales, con mucho tiempo para estudiarlas y profundizar en ellas, y con la posibilidad de estructurar a fondo su archivo y biblioteca personales.

Pero en 1981 sí que dio el paso adelante para reincorporarse a la prensa diaria con motivo de la salida del diario *El País* en Barcelona. Batalla era idóneo por sus experiencias como coordinador de una redacción en el Brusel, y le encargaron el difícil y complejo enlace de las dos redacciones de esta cabecera, en Madrid y Barcelona, así como de gestionar como redactor-jefe la elaboración de los contenidos diferenciados que ofreció en aquella etapa —una veintena de páginas— la edición catalana.

Este tiempo de trabajo en *El País* le permitió disponer por primera vez de medios suficientes para ejercer el trabajo, con lo que pudo incrementar su autoexigencia para estar a la altura del elevado listón de precisión que requería este periódico. En paralelo, le sirvió para aproximarse al sector profesional de Madrid y darse a conocer personalmente en la capital española gracias a los frecuentes desplazamientos derivados de su tarea como coordinador entre los equipos de trabajo de la madrileña calle de Miguel Yuste y del polígono de la Zona Franca de Barcelona. Entabló una buena relación profesional con el Juan Luis Cebrián periodista, entonces director del diario, con quien también mantuvo fuera de las funciones estrictas de su trabajo largas sesiones de reflexión sobre las

relaciones internacionales. Como coordinador informativo efectuó satisfactoriamente la tarea, con mucha eficiencia, aunque progresivamente corroído por la tentación de regresar a la especialización de periodista de internacional, ya que el peso de esta área en el diario *El País* le recordaba diariamente que deseaba que este fuese su destino definitivo en el periodismo. Por eso aceptó sin titubear el ofrecimiento que dos años más tarde le hizo *La Vanguardia* de cambiar de diario para irse a la corresponsalía en Londres del periódico catalán. Era nada más y nada menos que la plaza que más ambicionaba desde que conoció a Tristán La Rosa y que este le hubiese descrito mil veces cómo la había ejercido, y le supuso entrar en la etapa de mayor prestigio y reconocimiento de su carrera.

La Vanguardia

La corresponsalía a Londres

L'octubre de 1986, *La Vanguardia* va fer una oferta que Batalla no podia rebutjar: la corresponsalía a Londres. Va deixar la sotsdirecció del diari més influent del moment i va enviar la seva primera crònica des de Londres el 25 d'octubre d'aquell any: la ruptura de relacions diplomàtiques del Regne Unit amb Síria. Aquell mateix dia s'anunciava al diari el seu nomenament com a corresponsal.

Xavier Batalla va tenir molts dubtes, molts, abans de prendre la decisió d'acceptar la proposta de *La Vanguardia* de cobrir la seva corresponsalía a Londres. Era molt conscient del que guanyava i del que podia perdre. Tenia clar que *El País* era un diari professionalment més atractiu i coneixia les limitacions de *La Vanguardia*. Però sabia que en la situació concreta d'aquell moment li seria molt difícil aconseguir una posició semblant a *El País* si no passava per una prèvia major integració en el nucli de Madrid. I Batalla no volia perdre la connexió amb Barcelona.

Londres l'apassionava i, encara més, el món informatiu britànic. Es va plantejar des del primer moment exercir de corresponsal com ell creia que s'havia de fer, és a dir, aconseguint un accés a fonts directes i evitant la fórmula bastant tradicional i bastant comuna del periodista que des de casa i en pijama es limita a alimentar-se còmodament de la immensa font que a Londres suposen els diaris, les televisions i les ràdios.

En conseqüència, va lligar uns contactes estables amb el Foreign Office, es va imposar seguir totes les conferències de premsa, va connectar amb periodistes destacats i va establir unes relacions operatives amb els seus companys d'*El País*, amb els portaveus de l'ambaixada espanyola (Miguel de Santiago) i amb persones clau dels *think tanks* i *royal societies*. La seva preocupació era situar-se al mateix nivell d'informació que qualsevol periodista britànic. (Xavier Roig)

Eren èpoques en què no hi havia Internet, ni telèfons mòbils ni, acabat d'arribar, pràcticament telèfon fix. Les cròniques s'enviaven des d'un enorme i primitiu ordinador Olivetti connectat per via telefònica amb el sistema de *La Vanguardia* i que va carregar personalment des de Barcelona i va causar alguns problemes a la duana britànica.

No hi havia WhatsApp, ni *tablets* ni res semblant. L'avenç més destacat era el teletext. Tot s'havia de cobrir en persona: els *briefings* del Foreign Office, els esdeveniments de l'Ulster, l'explosió d'una canonada de gas a Escòcia, l'enfonsament d'un *ferry* al canal de la Mànega, entre moltes altres històries. Havia d'estar pendent dels informatius de la BBC, del teletext, de les agències de notícies, de la ràdio, dels diaris locals, del carrer.

Per a ell, no existien ni els caps de setmana ni els dies de festa ni cap activitat que li impedís seguir qualsevol possible notícia, i estava sempre de guàrdia. Sovint enviava les cròniques per telèfon, dictant-les des d'una cabina telefònica.

La corresponsalia ocupava un diminut despatx en un vell edifici de Bouverie Street, una travessia de la mítica Fleet Street, on encara mantenien la seva seu alguns dels grans rotatius de Londres. L'edifici estava ocupat per agències informatives i diversos corresponsals d'altres diaris de diferents països. Va ser enderrocat l'any 1988 i a partir d'aquell moment va haver de transmetre les cròniques des del seu domicili.

Durant la seva etapa com a corresponsal va cobrir temes molt diversos. Van ser els últims anys de Margaret Thatcher, primera ministra del Regne Unit des de 1979 fins al 1990, any en què va renunciar al càrrec i al lideratge del Partit Conservador arran d'una crisi dins del seu propi partit per la seva creixent impopularitat a causa de les seves polítiques de privatitzacions i la discrepància amb alguns dels seus coreligionaris respecte a la Comunitat Europea. Finalment, Thatcher va ser substituïda per John Major.

El conflicte d'Irlanda del Nord estava encara candent i es van produir esdeveniments de cabdal importància, com ara el tiroteig que hi va haver al cementiri de Milltown, el març de 1988, durant l'enterrament de tres membres de l'IRA assassinats a Gibraltar, que el Xavier va poder cobrir *in situ*. Dos dies més tard, dos soldats britànics de paisà van ser linxats per la multitud quan es trobaven enmig de la comitiva fúnebre per un membre de l'IRA que va resultar mort al tiroteig del cementiri.

Durant la seva corresponsalia a Londres, també va poder realitzar nombrosos viatges a països membres o exmembres de la Commonwealth com el Pakistan, l'Índia, Irlanda, Sud-àfrica o Zimbàbue.

El seu successor, Roger Jiménez (2012), va dir d'ell:

La mort de les persones amb qui hem tingut una estreta relació és molt més real, més palpable i també més dolorosa que la pròpia. Xavier Batalla deixa un buit afectiu insubstituïble i un llegat important al periodisme, que exercí i ensenyà amb autoritat i mestratge. Fa més de vint-i-cinc anys em va correspondre tractar amb ell la seva incorporació a *La Vanguardia* com a corresponçal a Londres, on, coses de la vida, el vaig substituir el 1989. Recordo com si fos ara les llargues xerrades que vam tenir sobre el país i la seva gent, els centres vitals, les fonts informatives, els col·legues locals, els llibres i les publicacions periòdiques que em recomanà amb una tria selectiva i rigorosa. En Xavier em va presentar els responsables d'organismes públics i privats, els principals mitjans de comunicació, els portaveus polítics, representants diplomàtics [...]. Fins i tot vam assistir a una sessió parlamentària (eren temps de telèfon fix, de transports públics, de moltes targetes de visita i de molt caminar pels inacabables carrers de Londres sense Internet ni mòbils, que vindrien després). També vam viatjar a Escòcia i la República d'Irlanda i a Belfast en uns moments de gran tensió, amb les tropes angleses patrullant per Falls Road, on visitàrem la seu del Sinn Féin, braç polític de l'IRA.

No eren només visites de cortesia. Calia prendre consciència de la situació amb informació de primera mà, com també interpretacions vàlides. Per sobre de tot, em repetia el meu company i *cicerone*, s'ha de dedicar molta atenció a la societat, a com viu la gent normal i corrent perquè és la clau per entendre un país. Allò em va ensenyar la diferència entre seguir els esdeveniments des de la taula de l'oficina i al lloc on es produeixen. Xavier Batalla tenia molt clar que el periodista no és un agent passiu que observa la realitat i la comunica, que no s'ha de limitar a ser una polítxa de transmissió entre les fonts i els lectors, sinó una veu que ajuda a pensar la realitat, reconèixer les emocions i les tensions secretes d'aquesta realitat, entendre el perquè, el per a què i el com de les coses amb l'enlluernament de qui les veu per primera vegada. Era un gran analista i una excel·lent persona, tot un *gentleman* que, m'agrada pensar, descansa i observa ara un món que està més enllà de la tomba.

Corresponçal diplomàtic

En tornar de Londres es va reincorporar a la redacció amb el càrrec de corresponçal diplomàtic, una figura inèdita a la premsa espanyola. Els primers van ser anys de molts viatges i moltes entrevistes amb diverses personalitats del món de la política i del món acadèmic: Helmut Schmidt, Margaret Thatcher, Winnie Mandela, Mangosuthu Buthelezi, Frederik de Klerk, Yasser Arafat, Turgut Özal, Süleyman Demirel, Javier Pérez de Cuéllar, David Owen, Tony Benn, Arthur Schlesinger Jr., Paul Nitze, Norman Schwarzkopf, Javier Solana...

Amb Helmut Schmidt (1994).

Va acompanyar diversos ministres espanyols d'Afers Exteriors en alguns dels seus viatges i també el president Aznar en una de les seves gires per diversos països. Va participar en diverses cimeres i simposis. Batalla va visitar, per raons professionals, més de setanta països.

A partir de l'any 2000, els viatges van ser cada cop menys freqüents. La raó l'explica molt bé un dels seus companys:

Va haver-hi una època en la qual Xavier Batalla va poder viatjar força. El fet que la direcció de *La Vanguardia* entre els anys 2000 i 2013 hagués estat tan adversa als seus plantejaments professionals (per raons que res tenen a veure amb el periodisme) va privar-lo d'aquesta eina fonamental per conèixer el món sobre el qual has d'escriure. Això hauria estat un cop mortal per a la majoria de periodistes. Però Xavier Batalla tenia recursos suficients. El seu periodisme, privat d'aquest contacte directe amb la realitat fora de les nostres fronteres, es va tornar més intel·lectual.

Moltes vegades, potser més de les que ell hauria volgut, aquestes columnes feien referència a temes històrics. Reinterpretar la història per treure conclusions sobre el present és una tasca d'anàlisi molt necessària. Cal un coneixement molt ampli del passat i una visió molt acurada del present. Però jo crec que si hagués pogut viatjar més, la proporció de les columnes històriques hauria baixat.

Malgrat que la seva feina era atípica dins les redaccions habituals dels diaris espanyols, el Xavier sempre va mantenir bona relació amb la redacció, especialment, i per raons òbvies, amb la secció d'internacional. Durant molt temps, va fer guàrdies de cap de setmana com qualsevol altre, encara que estava fora dels

esquemes de qualsevol secció. També va fer d'editorialista, especialitzat sobretot en els temes d'àmbit internacional.

A més de corresponsal a Londres, on va forjar la seva devoció per l'escola del periodisme anglosaxó en plena revolució conservadora de Margaret Thatcher, Batalla va desplegar la seva autoritat moral i el seu zel professional en les seves múltiples funcions com a corresponsal diplomàtic, editorialista i articulista de *La Vanguardia*, on va crear i va dirigir fins a la seva desaparició un dels seus productes estrella: *Vanguardia Dossier*, publicació sense precedents en el periodisme espanyol sobre els grans temes d'abast mundial. La col·lecció dona fe de la seva enorme erudició i de la seva agenda de relacions i contactes en els centres d'influència de mig món.

La seva devoció per la història com a instrument per entendre i explicar el present caracteritza la seva trajectòria com a analista dels esdeveniments de l'últim terç del segle XX i la nova era inaugurada amb la caiguda de l'imperi soviètic, els atemptats a les Torres Bessones i, en fi, la gran recessió després de la caiguda de Lehman Brothers. Pocs periodistes de la seva generació tenien la visió i capacitat per accedir a instàncies i personalitats de dimensió mundial, des de l'influent historiador i crític social nord-americà Arthur M. Schlesinger fins a l'antic president turc Turgut Özal, entre molts altres. La seva atenció permanent a la política de les principals potències i els grans escenaris de conflicte era compatible amb el seguiment d'altres països emergents com el Canadà o Sud-àfrica, dos dels seus destins preferits en la seva àmplia agenda de viatges com a corresponsal diplomàtic o enviat especial en zones d'actualitat extrema. (González Cabezas, 2012)

«La nueva agenda»

L'any 2003 va començar a publicar «La nueva agenda», una secció fixa els dissabtes que aviat va atraure molts seguidors. Batalla analitzava temes d'actualitat internacional amb rigor i, alhora, d'una manera pedagògica. S'acompanyava d'infografies que servien per entendre de manera gràfica la informació que hi donava.

Yo siempre leía sus artículos, tanto los diarios de las guerras de Irak y Afganistán, como sus columnas dominicales y, sobre todo, la extraordinaria pieza que publicaba cada sábado con el epígrafe de «La nueva agenda». De sus artículos, aparte del rigor ya mencionado, siempre me llamó la atención su erudición, su minuciosidad, su perfeccionismo, su redacción clara y sus toques de ironía, con la que, a veces, aproximaba sus textos a realidades más cercanas como la catalana o la española.

Era un enamorado de la información internacional, uno de los mejores, si no el mejor, comentaristas de internacional de la prensa española. «Yo escribo de

cosas muy raras, como Pakistán y cosas así...», solía decir, con ironía, cuando comentábamos temas conflictivos de Cataluña o del conjunto de España que habían causado algún problema en el diario.

La erudición de Xavier se expresaba en sus conocimientos históricos y en la cantidad de fuentes (libros, artículos, referencias de páginas web, etcétera) que citaba especialmente en su pieza de los sábados, muchos de ellos no publicados en España.

Su perfeccionismo se manifestaba en sus peleas verbales con los infografistas que ilustraban sus textos, que le enervaban por sus errores y por su falta de conocimientos. Y también en el control de calidad que ejercía sobre la edición final de sus columnas. En un viaje que hicimos juntos a Biarritz en 2010, descubrí que, aunque no tuviera que escribir, se llevaba el ordenador portátil para vigilar la edición y cierre de su columna porque no se fiaba de los editores de *La Vanguardia*. Como a él le ocurrió, yo también observé en sus últimos textos alguna errata, cosa insólita, y sólo cuando me enteré de su enfermedad comprendí a qué se debía. (José Antonio Sorolla)

Bona part d'aquestes «agendes» quedarà recollida en un llibre de propera edició que va redactar estant ja malalt i on explica com es desenvolupaven els esdeveniments mundials en funció de la manera d'interpretar el món que tenien els seus protagonistes, si ho feien des d'una òptica idealista o realista, un dels postulats més recurrents al llarg de la seva carrera. L'última «Nueva agenda» es va publicar el 24 de setembre de 2011 i parlava del conflicte entre Israel i Palestina.

Vanguardia Dossier

Vanguardia Dossier és una publicació trimestral sobre temes monogràfics d'actualitat internacional. El primer número, dedicat a l'Islam, va veure la llum el març de 2002.

Una de las tareas principales del estudioso de la sociedad internacional no es juzgar, sino comprender. Con este objetivo nace *Vanguardia Dossier*, un foro de reflexión sobre el mundo actual, tanto en la vertiente cultural como en la económica y política.

En el curso de la historia ha habido un buen número de sociedades internacionales. En el siglo VI a. C., en Asia Menor y el nordeste de África ya hubo una sociedad dominada por el imperio babilónico y meda. En nuestra época, el mundo entero forma una sociedad internacional que es resultado de un proceso de desintegración, expansión y centralización del poder cuyo origen está en Europa, exportadora de la idea del estado nacional como organización política.

El estudio de las relaciones internacionales ha sufrido en los últimos decenios una significativa transformación por varias razones. En primer lugar, porque el cambio tecnológico ha modificado la actividad internacional, haciéndola más compleja e interdependiente o, en definitiva, de carácter global. Segundo, porque esta actividad ha dejado de ser patrimonio exclusivo de los estados nacionales: un amplio abanico de actores no estatales —algunos de carácter supranacional— han empezado a tener un protagonismo con consecuencias significativas. Tercero, porque la proliferación de actores y la creciente complejidad de sus interacciones han tenido, paralelamente a la utilización de la fuerza militar, un incremento de la dimensión económica de la interactividad global. Y cuarto, porque la globalización ha subrayado la importancia de otros actores que, como las organizaciones no gubernamentales, intervienen ya en los asuntos internacionales.

El campo de las relaciones internacionales y sus objetivos son el conocimiento de su evolución y su estructura, los individuos y grupos protagonistas, sus culturas y religiones, los tipos de conducta en el medio internacional, las fuerzas que operan en este escenario y la configuración de los posibles escenarios futuros. Ésta es la ambición con la que aparece *Vanguardia Dossier*, una publicación que pretende ser un espacio para el debate de la sociedad de la posguerra fría.

La idea de que los atentados terroristas contra Nueva York y Washington del 11 de septiembre han inaugurado otra era es una de las interpretaciones que mayor consenso suscita entre actores y espectadores de las relaciones internacionales. Pero el 11 de septiembre no fue el primer intercambio de un choque de civilizaciones. El 11 de septiembre hunde sus raíces en Oriente Medio, que es un conflicto de conflictos. Por eso el primer número de *Vanguardia Dossier* lo hemos dedicado, tanto desde la perspectiva cultural como política, al Islam y su futuro. (Batalla, 2002)

L'any 2012, quan la publicació va complir deu anys, va ser reconeguda amb el Premio de Periodismo Europeo Salvador de Madariaga, guardó que concedeix la Asociación de Periodistas Europeos, i que va recaure en la persona del seu director. Només Alfredo Abián va recordar, en aquell moment, el paper de Xavier Batalla a *Vanguardia Dossier*.

Hasta ahora, sólo un periodista de *La Vanguardia* había recibido el galardón: nuestro querido corresponsal diplomático Xavier Batalla. Ayer le tocó el turno a nuestro amigo Álex Rodríguez, director adjunto del diario. Él y Batalla llevan el timón de *Vanguardia Dossier*, la revista de análisis internacional del Grupo Godó y cuya consejera editorial es Ana Godó. (Abián, 2012)

Altres activitats professionals

- Membre del Consell Científic del Reial Institut Elcano.
- Subdirector de l'Asociación de Periodistas Extranjeros (Madrid).
- President del Centre Internacional de Premsa de Barcelona.
- Col·laborador de Catalunya Ràdio.

Guardons

- Premi Ciutat de Barcelona.
- Premio de Periodismo Europeo Salvador de Madariaga.
- Medalla al Treball President Macià de la Generalitat de Catalunya.
- Premi Ofici de Periodista.
- Premi Proteus d'Ètica.

Epíleg

Xavier Batalla es va iniciar en l'ofici de periodista quan acabava una època dominada per l'obscurantisme i se n'il·luminava una altra en què el periodisme tractava de guanyar-se la credibilitat amb lluita, esforç i dedicació. I se n'ha anat quan tot allò que es va construir es troba a punt de desaparèixer.

La seva vida professional ha transcorregut al llarg de la transició política a Espanya i ha acabat quan «l'edifici [de la transició] sembla a prop del col·lapse [...] i de nou es veu afectada la matèria primera del periodisme: la credibilitat» (Rusiñol, 2013: 15).

Tal com assenyala Pere Rusiñol en el llibre que recull diverses cròniques de la revista *Mongolia* sobre la crisi de la premsa a Espanya, la causa d'aquesta crisi —contràriament al que molts preconitzen— no són les noves tecnologies, que poden acabar sent el refugi de la premsa independent, sinó el brutal endeu-

tament de les empreses periodístiques, que les ha situat en mans dels bancs o de les subvencions governamentals.

El pas dels antics editors de diaris a grans grups de comunicació, en part a causa de la liberalització de les llicències de televisions privades, ha desencadenat un seguit d'expedients de regulació d'ocupació (ERO) en els quals Pere Rusiñol veu intencions més quirúrgiques que econòmiques, acomiadant periodistes veterans perquè són «la memòria del que el periodisme havia estat en un temps no gaire llunyà» (Rusiñol, 2013: 14).

El mateix Xavier Batalla va ser acomiadat de *La Vanguardia* el juny de 2012 a causa de la seva malaltia. Una malaltia que l'havia privat de la capacitat de comunicar-se, però no de la raó ni de la seva portentosa memòria.

Xavier Batalla

Y es que hay periodistas y luego está Xavier Batalla, que es caso aparte. No conozco a nadie en cuarenta años de profesión a quien no le infundiera respeto por su excelencia profesional. Estaba y está a otro nivel, un nivel que soy testigo que generaba admiración y patéticas envidias. (Eduardo Martín de Pozuelo)

En su dilatada experiencia como periodista, puso siempre como objetivo una actitud del máximo respeto a los requerimientos éticos de su profesión. Enamorado de su trabajo de periodista, se fijó unas referencias de la mayor exigencia. Incómodo e incluso rígido ante los desvíos profesionales hacia la vulgaridad, la imprecisión, la superficialidad o la frivolidad, Batalla intentó siempre seguir el camino de los grandes maestros del periodismo, de los más reconocidos, de los auténticamente exigentes que seguían las reglas básicas de la profesión: tener alguna cosa que decir, curiosidad permanente y buen gusto y corrección a la hora de escribir. (Roig, 2012)

Hablaba y escribía desde el conocimiento detallado de los asuntos. Se preparaba con diligencia. Huía de la frivolidad. Era garantía de competencia. Estaba en condiciones de debatir con los especialistas. Un ejemplo de saber hacer, de periodismo lleno de interés, preciso, esclarecedor al servicio de oyentes y lectores, de los que se hacía la más alta idea para llevarles al corazón de los asuntos en lugar de a los terrenos de la facilidad degradante. (Aguilar, 2013)

Del Xavier jo admirava la seva serietat professional, la seva integritat ètica, el seu rigor informatiu. Un model per a la feina que realitzava i una lliçó d'elegància en l'actitud humana. Si em demanessin la virtut que més destacaria del Xavier, és el seu sentit de la dignitat i amor propi en la interpretació del seu ofici d'informador. (Guillem Díaz-Plaja)

La autoridad moral y el sentido de responsabilidad y de la ética, dentro de una rigurosa disciplina perfeccionista hasta el más mínimo detalle, la crítica honesta sin jamás caer en un amargo o frívolo criticismo sistemático, fueron rasgos salientes de una honesta y ejemplar conducta profesional que le valieron una sucesión de premios: el internacional Salvador de Madariaga, el de Barcelona, el Ofici de Periodista que concede el Col·legi de Periodistes de Catalunya a toda una trayectoria profesional. (Arias, 2012)

Xavier Batalla era tan perfeccionista que no suportava la lleugeresa amb què la direcció de *La Vanguardia* abordava els temes més complexos i les manipulacions que feia de la realitat per tal d'afavorir els seus interessos polítics. Aquesta manca d'independència i rigor el treia de polleguera. Podria haver-se conformat amb el seu racó («La agenda» dels dissabtes), aixecar un mur entre ell i la gent que tenia el poder de dirigir el diari, però no podia. Entenia la professió com un tot i acumulava una gran frustració per no poder contribuir més a fer un periodisme de més qualitat. Patia cada vegada que sentia una conversa sobre un intercanvi de favors per informació (i això passava sovint). (Company de redacció)

Tenia una ment molt ordenada en què cada personatge, cada esdeveniment, cada concepte ocupava el lloc adequat. Xavier Batalla ens ha deixat un llegat humà i periodístic de gran nivell. Rigor i seriositat eren les seves coordenades. No estava per bromes i no suportava la frivolitat. Estava per les coses ben fetes, petites o grans, sempre amb la dedicació artesanal als seus escrits, que eren un recorregut de les relacions de la història amb els pobles i els estats. (Lluís Foix)

Incómodo e incluso rígido ante los desvíos profesionales hacia la vulgaridad, la imprecisión, la superficialidad o la frivolidad, Batalla intentó siempre seguir el camino de los grandes maestros del periodismo, de los más reconocidos, de los auténticamente exigentes que seguían las reglas básicas de la profesión: tener alguna cosa que decir, curiosidad permanente y buen gusto y corrección a la hora de escribir.

Walter Lippmann pero también Raymond Aron, cualquiera de los cronistas o columnistas de los diarios anglosajones de calidad eran sus referencias. Pero también los que él consideraba buenos periodistas deportivos. Porque conviene dejar registrado que Batalla era un muy buen comentarista deportivo, documentado y original. (Roig, 2012)

Desde el primer momento me impresionó su físico, su mirada intensa y su poderosa barba, que por entonces ya asomaba las primeras canas nacidas de su pasión irrefrenable por el trabajo y el acopio de experiencia y sabiduría. Batalla infundía respeto al instante y hacía honor a su apellido por su tenacidad y su espíritu de combate en el uso de la palabra y las ideas. Todo un carácter volcado

sin tregua ni cuartel en el periodismo del día a día, hasta la fecha en que fue vencido por un cáncer emboscado en la santabárbara de su cabeza.

A pesar de su apariencia rocosa y su actitud estricta y a menudo irreductible, enseguida descubrí su sentido del humor, su exquisita educación y una afabilidad ajena a cualquier afectación. Ya fuera en público o en privado, se notaba que estaba siempre al corriente de los acontecimientos y los fenómenos de interés, sobre los cuales solía tener una opinión formada y clara. (González Cabezas, 2012)

Una característica absolutamente reconocible de Xavier es el perfeccionismo hasta la obsesión. Un texto, un gráfico, una revista en la que él tuviera que ver no contenía errores. Era imposible. Y si alguna vez se pasó alguno, que creo no es posible (simplemente una letra en un nombre de un dignatario de un país desconocido), le costaba días de disgusto callado, mal llevado. Todo tenía que ser perfecto. (Eduardo Martín de Pozuelo)

Xavier fue muchas cosas más. Profesor de periodismo en la Universidad Autónoma de Barcelona y luego en la Pompeu Fabra, experto en fútbol y ávido coleccionista de *memorabilia* sobre el Barça, versado en cine, seguidor muy documentado de asuntos de urbanismo y arquitectura, enamorado de Barcelona y el mejor conversador. (Roig, 2012)

Apèndix

Una bona aproximació al professional, però també a la persona, la va fer Bobby Ghosh, editor de la revista *Time*, col·lega i amic personal, amb motiu de la mort del Xavier, publicada a l'edició digital de la revista i que va ser recollida per diversos mitjans catalans.

A voice of reason falls silent: Xavier Batalla, 1948-2012

By Bobby Ghosh
December 14, 2012

I acquired most of my heroes as a young man, when reverence came easy. The older I've grown, and the more cynical, the harder it's become to give my devotion. I meet likeable people all the time, and admirable people often. But in one's 40s, it's almost impossible now to elevate an individual to one's personal pantheon.

Xavier Batalla is my exception.

We met only four years ago, at a diplomatic soiree in Washington DC: he was visiting from his native Barcelona. As journalists and writers on international affairs — he was foreign editor of the great Spanish daily, *La Vanguardia*, and I was World Editor at *TIME* — we were naturally kindred. We'd been to many of the same hotspots, met many of the same people: we had just finished reading

the same book, Steve Coll's *The Bin Ladens*. Most importantly, we were both partisans for FC Barcelona, the great soccer club, able to rattle off team lists going back several decades. He seemed delighted by our serendipitous meeting. "This one", a greatly amused Xavier said to our host, the Brazilian Ambassador, "is just like me".

I wish.

As our friendship deepened, I came quickly to appreciate what a brilliant journalist he was. My Spanish wasn't good enough to get the best out of his writing, but our conversations revealed his great gifts of observation, recollection and analysis. But above all else, they revealed his humanism. Where my travels had made me a professional pessimist (in my defense, I had only recently returned from a five-year assignment in Iraq), Xavier's journalism had made him think better of people and politics.

And he had done a great deal more journalism than I had: in a 40-year career, Xavier had reported from over 50 countries. He had written for *El Correo Catalán*, *Diario de Barcelona* and *El País* before finding a perch at *La Vanguardia*. It seemed inconceivable to me that someone with that much experience with the people and politics of the world should be so sanguine about them. I once joked that his optimism came from having survived the dictatorship of Generalissimo Franco. He insisted it was the product of reading history, and knowing that things usually get better.

Xavier became more than a friend: I came to look upon him as a mentor. I aspired to his knowledge and wisdom, and hoped he would one day talk me out of being a cynic.

Xavier Batalla passed away in his home on Dec 12, due to a cerebral tumor. Only a week before, the association of Catalanian journalists had honored him with its highest award.

XAVIER BATALLA
1948-2012
IN MEMORIAM

Bibliografia

- ABIÁN, Alfredo. «El bateador Álex». *La Vanguardia* (27 març 2012).
- AGUILAR, Miguel Ángel. «El ejemplo exigente de Xavier Batalla». *El Siglo*, núm. 999 (24 de setembre 2012 - 6 gener 2013).
- ARIAS, Jaume. «Mister number one». *La Vanguardia* (14 desembre 2012).
- BATALLA, Xavier. «Nuestro amigo Tristán la Rosa». *El País* (28 abril 1990).
- «Un foro de reflexión sobre el mundo actual». *Vanguardia Dossier*, núm. 1 (abril-juny 2002), editorial.

- BATALLA, Xavier. «El comentari periodístic menys arriscat». Sessió inaugural del curs 2003-2004 dels Estudis de Periodisme de la Universitat Pompeu Fabra. Barcelona, 2003.
- CARRERAS, Francesc de. «Els que ens deixen». *La Vanguardia* (2 gener 2013).
- GHOSH, Bobby. «A voice of reason falls silent: Xavier Batalla, 1948-2012». *Time* (14 desembre 2012).
- GONZÁLEZ CABEZAS, J. Ramón. «El millor “ofici” del món perd un gran servidor». *El Diario.es* (14 desembre 2012).
- JIMÉNEZ, Roger. «Xavier Batalla, lliçons d'un gran periodista». *Catalunya Oberta* (18 desembre 2012).
- ROIG, Xavier. «Fallece Xavier Batalla, periodista de rigor internacional». *El País* (14 desembre 2012).
- RUSIÑOL, Pere. *Papel mojado*. Barcelona: Debate, 2013.

Dades de les autores

Laura Batalla Adam, filla de Xavier Batalla, és politòloga i periodista i assessora al Parlament Europeu. Judith Adam, vídua de Xavier Batalla, és psicòloga.